

Nederlands Bijbelstudie Circulaire

8e jaargang nummer 4

december 1998

De inspiratie van de Bijbel

door J. N. Voorhoeve (1913)

God heeft ons Zijn openbaring gegeven. Openbaring wil zeggen: onthulling van verborgenheden. Wat zouden wij weten over de schepping der wereld, over hetgeen vóór de grondlegging der wereld bestond en over de dingen der eeuwige toekomst, wanneer God het ons niet had geopenbaard? De vraag: "Vanwaar komt gij en waar gaat gij heen?" kan alleen door God worden beantwoord. Deze "openbaring" is echter niet hetzelfde als ingeving of inspiratie.

In de eerste eeuwen van het bestaan van deze wereld heeft God Zich ook geopenbaard. En van mond tot mond is die openbaring verder bekend gemaakt. Maar toen was er nog geen ingeving. Want God had Zijn openbaring nog niet laten opschrijven als Zijn Woord. Dit laatste is door de "mannen Gods" geschied, die God heeft geroepen tot het schrijven van de bijbelboeken en aan wie Hij Zelf heeft ingegeven wat ze moesten schrijven.

Wat ze zelf hadden beleefd, was natuurlijk geen openbaring. Maar open-

baring en ervaring heeft God beide willen gebruiken. En Hij heeft die mannen zo bestuurd, dat zij opschreven hetgeen hun niet bekend was, maar door God werd geopenbaard. Doch óók heeft Hij hen zo bestuurd dat zij van hun eigen bevindingen neerschreven wat God wilde, en weglieten wat Hij niet wilde dat te boek zou worden gesteld.

Dit noemt de Schrift ingeving.

Petrus zegt: "Want de profetie is voortijds niet voortgebracht door de wil eens mensen, maar de heilige mensen

Gods van den Heilige Geest gedreven zijnde, hebben ze gesproken." ^{2Petr. 1:21}
Het woord "gedreven" wil hetzelfde zeggen als "gedragen". De Heilige Geest droeg als het ware de schrijvers in de richting, die Hij wilde.

Paulus zegt: "Alle (Heel de) Schrift is van God ingegeven." ^{2Tim. 3:16}
Het woord "ingegeven" is hier eigenlijk "ingebazen." (In 't Grieks staat: theo-pneustos, d.i. van God ingebazen.)

Ingeving wordt ook wel inspiratie genoemd. (Van het latijnse inspirare, d.i. inblazen.) De betekenis is: begeesterd, of nog beter: beademd, ingebazen. Gods adem is dus gekomen in de instrumenten, die God wilde gebruiken, zodat te voorschijn kwamen de geluiden en stemmen die Hij wilde, zonder dat de instrumenten hun persoonlijk kenmerk verloren.

De ingeving der Schrift is een hoogst belangrijke waarheid, waarvoor we hebben te strijden als één der kostbaarste goederen van het aan de heiligen overgeleverd Christelijk geloof. Sedert de Bijbel, die ons door het bijgeloof ontnomen was, ons door Gods goedheid is teruggeschonken, en thans in miljoenen exemplaren wordt verspreid, heeft het ongeloof zich opgemaakt, om ons de echtheid van de Bijbel als Gods Woord te doen betwifelen. Met grote beslistheid zijn de gelovigen, toen deze aanvallen van het ongeloof op de Schrift werden gedaan, voor de Bijbel opgekomen. Maar

helaas, vooral in de laatste jaren zijn er velen geweest, die in deze strijd niet de Bijbel zelf, het heerlijk "tweesnijdend zwaard", ^{Heb.4:12} hebben gebruikt, doch zijn gaan redeneren met de mannen der wetenschap. En dit ten koste van hun geloof aan de ingeving der Schrift. Hadden zij het voorbeeld van de Meester gevolgd, en een "Er staat geschreven!" ^{Mat.4} toegepast, niet zij zouden gevallen zijn in de strijd, maar de vijand.

Ja, de vijand, de duivel, heeft, toen hij de mensen niet meer in onwetendheid en bijgeloof kon gevangen houden en de Bijbel voor enkele stuivers over de ganse aarde te verkrijgen was, een andere tactiek gevolgd, en getracht niet slechts door het ongeloof de Bijbel uit den band te rukken, maar ook het geloof aan het wankelen te brengen in betrekking tot zijn Goddelijk gezag. O, de gedachten van Satan zijn ons niet onbekend! ^{2Kor. 2:11} Gelukt het hem de fundamentele waarheid van de ingeving van de Bijbel weg te nemen, dan heeft hij daarmee natuurlijk de grondslag van het Christelijk geloof in het algemeen weggerukt. Want laat men de ingeving los en zegt men dat Gods Woord wel in de Bijbel is, naar niet de Bijbel Gods Woord is, dan hangt van ieders subjectieve mening af wat de waarheid is. Dan beslist het menselijke verstand, of - zoals men het noemt - de door de Heiligen Geest verlichte rede, wat door God al of niet is ingegeven. Dan is de zekerheid omtrent Gods openbaring en Gods gedachten zoek. En daarmee ookde zekerheid

aangaande de grote heilsfeiten. Dan zijn wij overgeleverd aan de willekeur van de mens. Want ieder zoekt uit de Bijbel als van God te zijn, wat hem het meest past. Dan kan ik mij ook tegenover de mensen, en vooral tegenover de duivel, niet meer beroepen op de Schrift. Want wat voor mij Gods Woord in de Bijbel is, behoeft dat niet te zijn voor een ander!

Daarom is het van het grootste gewicht met alle beslistheid vast te houden aan de grondwaarheid der ingeving, en er telkens weer in onze dagen, ook onder de gelovigen, voor op te komen. Kinderen en jonge mensen worden stelselmatig verdorven door de verkeerde leringen, die vele leraars prediken over de ingeving. Weliswaar meestal nog niet in het openbaar, maar bij persoonlijke ontmoeting en bij het bijbels onderwijs. God geve aan Zijn kinderen genade om de brief des Vaders hoog te houden, en van zijn Goddelijke oorsprong telkens waar dit pas geeft, getuigenis af te leggen!

De ingeving der Schrift is niet een vrome uitvinding of een door de vroege christenheid geuit vermoeden, dat met een zekere voorliefde op de voorgrond werd geplaatst. Ze is ook niet door onze voorouders bedacht. Nee, de Bijbel zelf leert haar als een Goddelijke waarheid.

In Hebr. 1:1 lezen wij: "God, voortijds veelmaal en op velerlei wijze, tot de vaderen gesproken hebbende door de profeten....."

God sprak dus door de profeten van het Oude Verbond. Elk had zijn eigen stijl, maar God sprak door hen. David zegt: "De Geest des HEEREN heeft door mij gesproken, en Zijn rede is op mijn tong geweest." ^{2Sam. 23:2}

De Heere Jezus, de Heer der heerlijkheid, heeft vele malen aanhalingen gedaan uit het Oude Testament en die erkend als Goddelijk gezag hebbend.

Noemen we slechts één tekst. In Joh. 10:35 lezen we: "De Schrift kan niet verbroken worden."

En omtrent het Nieuwe Testament heeft Hij in Joh. 14-16 merkwaardige woorden gesproken. Hij heeft gezegd, dat de Heilige Geest, die Hij zenden zou, het volgende zou doen:

1. Leren en indachtig maken al wat de Heere Jezus tot de discipelen gezegd had. ^{Joh. 14:26}

Dit zijn dan de Evangelieën.

2. Van de waarheid getuigen en de discipelen er van doen getuigen. ^{Joh. 15:26}

Dit zijn de Handelingen, die men zou kunnen noemen de Handelingen des Heiligen Geestes en der Apostelen.

3. In de waarheid inleiden; het uit Jezus nemen, en de toekomstige dingen verkondigen. ^{Joh. 16:14 en 15}

Dit zijn de Brieven der Apostelen en de Openbaring.

Zowel het Oude als het Nieuwe Testament worden door Hem erkend als de van God gegeven Schriften.

Men heeft ze in de vierde eeuw van Christus genoemd Bijbel. Dit wil zeggen: Boek. Gods Woord kunnen we dan ook gerust Het Boek noemen. In de Bijbel zelf wordt echter gesproken van Schrift, Heilige Schrift, Schriften of Heilige Schriften. Deze woorden geven weer, dat het Gods bedoeling was ons Zijn geschreven Woord te geven.

Dat Woord heeft de Heere Jezus aangehaald en uitgelegd voor Zijn discipelen, en ze erdoor aangetoond, dat alles omtrent Hem nauwkeurig was voorspeld.

Dat Woord heeft Hij aangewend tegenover de scharen of de farizeën.

Dat Woord van gezag heeft Hij ook gebruikt om de duivel te verslaan.

En nu nog gebruikt de Heere Jezus, vanuit Zijn heerlijkheid, dat Woord als het twee-snijdend zwaard om verdeling te maken in de mens, ^{Heb. 4:12} als het zaad om leven te wekken, ^{Luk. 8:11} en als het water der reiniging voor onbekeerden en bekeerden. ^{Joh. 3:5 en Tit. 3:5; Joh. 13:1-11 en Ef. 5:26}

Echter niet alleen de Heere Jezus getuigt van de ingeving der Schrift. Ook zijn apostelen deden het.

De apostel Petrus zegt in zijn eerste brief: "Van welke zaligheid onderzocht hebben de profeten, die geprofeteerd hebben van de genade, aan u geschied; Onderzoekende, op welke of hoedanigen tijd de Geest van Christus, Die in hen was, beduidde en te voren getuigde, het lijdende, dat op Christus komen zou, en de

heerlijkheid daarna volgende. Denwelken geopenbaard is, dat zij niet zichzelf, maar ons bedienden deze dingen, die u nu aangediend zijn door degenen, die u het Evangelie verkondigd hebben door den Heilige Geest, Die van den hemel gezonden is; in welke dingen de engelen begerig zijn in te zien." ^{1Pet. 1:10-12} Een zeer merkwaaardige schriftplaats.

En in zijn tweede brief lezen we: "Want de profetie is voortijds niet voortgebracht door de wil eens mensen, maar de heilige mensen Gods van den Heilige Geest gedreven zijnde, hebben ze gesproken." ^{2Pet. 1:21}

De Geest van Christus, die in de profeten werkte, getuigde van Christus en van Zijn lijden. Het gevolg voor hen was, dat zij zelf over deze dingen gingen nadenken en er in navorsten. En Petrus noemt dit geschrevene precies hetzelfde als het Evangelie, dat hun verkondigd was! Daarmee erkent hij dus de ingeving van het Oude en van het Nieuwe Testament. Want die het Evangelie toenmaals predikten als orakelen Gods, als de mond Gods, schreven het ook als zodanig op, opdat het door alle tijden heen zijn werking zou doen.

Tenslotte zegt hij in zijn tweede brief, dat de brieven van de apostel Paulus gelijk stonden met de Heilige Schriften. "En acht de lankmoedigheid onzes Heeren voor zaligheid; gelijkwijs ook onze geliefde broeder Paulus, naar de wijsheid, die hem gegeven is,

ulieden geschreven heeft; Gelijk ook in alle zendbrieven, daarin van deze dingen sprekende; in welke sommige dingen zwaar zijn om te verstaan, die de ongeleerde en onvaste mensen verdraaien, gelijk ook de andere Schriften, tot hun eigen verderf." ^{2Pet. 3:15-16}

De apostel Paulus spreekt zich hieromtrent nog duidelijker uit. En dit is te heerlijker, omdat hij door God gesteld is "tot een voorbeeld voor degenen die in Hem geloven zouden ten eeuwigen leven." ^{1Tim. 1:16}

Tot de Thessalonicensen zegt hij, in de eerste brief die hij schreef, dat zij zijn woord hadden aangenomen niet als het woord van een mens, maar, zoals het waarlijk is, als Gods Woord. ^{1Thess. 2:13}

In Cesarea gevangen zijnde, heeft hij in het midden der Joden uitgesproken, dat hij alles geloofde wat in de wet en in de profeten (dus het ganse Oude Testament) geschreven stond. ^{Hand. 24:14}

En een weinig tijds voor zijn dood schreef hij in: "Al (Heel) de Schrift is van God ingegeven, en is nuttig tot lering, tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing, die in de rechtvaardigheid is; Opdat de mens Gods volmaakt zij, tot alle goed werk volmaaktelijk toegerust." ^{2Tim. 3:16-17}

Met dit "Heel de Schrift" bedoelde bij geenszins alleen de boeken van het Oude Verbond. Want aan de Romeinen schreef hij: "Hem nu, Die machtig is u

te bevestigen, naar mijn Evangelie en de prediking van Jezus Christus, naar de openbaring der verborgenheid, die van de tijden der eeuwen verzwegen is geweest; Maar nu geopenbaard is, en door de profetische Schriften, naar het bevel des eeuwigen Gods, tot gehoorzaamheid des geloofs, onder al de heidenen bekend is gemaakt; Den zelven alleen wijzen God zij door Jezus Christus de heerlijkheid in der eeuwigheid. Amen." ^{Rom. 16:25-27}

Hij spreekt hier dus over de door hemzelf geschreven brieven, en noemt deze profetische schriften. In die brieven toch, en niet in de boeken van het Oude Verbond, wordt de verborgenheid, die in de tijden der eeuwen is verzwegen geweest, thans geopenbaard. Zodat Paulus alles tezamen "alle Schrift" noemt, "van God ingegeven."

En elders verklaart hij, dat niet alleen de dingen die hij mededeelde, maar ook de woorden, waarmede hij ze mededeelde, Goddelijk waren: "Doch wij hebben niet ontvangen den geest der wereld, maar den Geest, Die uit God is, opdat wij zouden weten de dingen, die ons van God geschonken zijn; Dewelke wij ook spreken, niet met woorden, die de menselijke wijsheid leert, maar met woorden, die de Heilige Geest leert, geestelijke dingen met geestelijke samenvoegende." ^{1Kor. 2:12-13}

Ingeving of inspiratie is dus niet: leiding of voorlichting door Gods Geest. Dit geschiedt immers ook nu nog bij

de mannen Gods. Maar de mannen Gods die de Bijbel schreven, stonden geheel onder de beademing des Geestes. En die van het Oude Verbond hebben, nadat ze geschreven hadden, om de leiding en voorlichting van de Heilige Geeste gevraagd, opdat ze door onderzoek en navorsing de door hen gegeven profetie zouden kunnen begrijpen.

Nee, de ingeving is niet maar een voorlichting, een leiding, of een bewaaring ook bij het schrijven; ze is een in inhoud en woorden geheel weergeven van hetgeen God wilde dat zou worden medegedeeld. Hoe dit is geschied, is niet te doorgronden. De ingeving is een verborgenheid, evenzeer als de menswording, kruisiging en opstanding van de Heere Jezus een verborgenheid is. Dat wil zeggen: wij kennen de feiten, maar doorgronden kunnen wij ze niet. En evenals de Godheid van de Heere Jezus voor velen een aanstoot is, zo is het ook met de Goddelijke ingeving van de Bijbel. Het levende Woord en het geschreven Woord zijn beide wonderen. Maar een feit is de ingeving; vastgesteld door Gods Zoon Zelf en door Zijn heilige apostelen. De mannen Gods deelden wel, naar hun aard en naar dat de omstandigheden waren, het door hen zelf beleefde, onderzochte en gepredikte mee, maar zij schreven alleen op, wat de Heilige Geest wilde, en lieten weg, wat de Heilige Geest niet wilde.

Daarom zijn bijvoorbeeld in de vier evangeliën de mededelingen der vier

evangelisten zo geheel verschillend. Met elk evangelie had de Heilige Geest een ander doel.

Mattheüs moest de Heere Jezus voorstellen als Messias, als Koning. Daarom moet bij hem het geslachtsregister van de Heere Jezus tot op David en Abraham worden teruggevoerd.

Daarom geeft hij zoveel aanhalingen uit het Oude Testament.

Daarom vertelt alleen hij de geschiedenis van de ster van Bethlehem, die voorspeld was, en die de komst van de "Koning der Joden" aankondigde.

Markus moest de Heiland voorstellen als Dienstknecht. Daarom is bij hem alles kort; alles geschiedt terstond. Voorts geen stamboom, geen bericht omtrent de geboorte.

Lukas moest de Zoon des Mensen voorstellen, niet voor de Joden alleen, maar ook voor de heidenen, voor alle mensen.

Daarom gaat zijn geslachtsregister tot op Adam terug. En merkwaardig is het, dat dit Evangelie niet door een Jood geschreven moest worden, maar door Lukas, een geneesheer, die een Griek was.

Johannes moest de Heere Jezus voorstellen als Zoon van God.

Daarom geen geslachtsregister.

Daarom geen mededeling omtrent Gethsemané, hoewel hij de enige der vier evangelisten was die in Gethsemané alles mee doorleefde.

Uit dit alles - en we zouden zoveel meer kunnen noemen - blijkt, dat hier geen mensenwerk wordt gevonden. Ook niet alleen maar leiding van de Geest, waarbij de mens nog zo vaak iets van zichzelf kan voegen, maar dat hier sprake is van absolute ingeving. Niet alsof al wat in dit Boek door verschillende personen gezegd wordt, naar Gods gedachten is, maar zo, dat al wat in de Bijbel wordt meegedeeld, ook de leugens van Satan, enz., wordt meegedeeld op de wijze zoals God het wilde. Niet meer en niet minder.

De kenmerken der ingeving zijn vele. Meer dan 400 maal lezen wij in de Bijbel: "God zeide," "De Heere zeide," en dergelijke. Ook vinden wij er: "De Geest Gods toog Zacharia aan, (Hij kwam als een kleed over hem) en hij zeide: "Zo zegt God." ²Kron. 24:20

De Heilige Geest kwam dus als een macht, als een kleed, over de mens die Hij gebruiken wilde, en maakte die voor Hem geschikt, om door hem Gods woorden te spreken.

Johannes de Doper noemt zich: "De stem." God sprak door hem. Hij was Gods mond.

Een boek, dat zegt van God te komen en Gods stem te doen horen, terwijl dit dan niet waar zou zijn, zou een slecht boek wezen. Dat het telkens, heel anders dan een ander boek, zelfs anders dan de apocriefe boeken,¹⁾ zegt van God te zijn, is een kenmerk van zijn ingeving.

Voorts is ook een kenmerk van die ingeving, dat men in dit boek niet alleen het goede, maar ook het slechte van de mens vindt. Zelfs van mannen Gods die zondigden. De Bijbel spreekt de waarheid onomwonden, en is toch zo heilig en plechtig in de mededeling ook van zondige dingen.

Wat wordt meegedeeld, strekt dan ook om onszelf en om God te leren kennen. Onszelf in onze verdorvenheid en God in Zijn heiligheid en genade. Paulus zegt, dat de Heilige Schriften ons kunnen wijsmaken tot zaligheid, en dat ze nuttig zijn tot lering, tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing in de gerechtigheid.

Heerlijk boek! Boek van Gods openbaring! Boek van God ingegeven!

Het bestaat uit twee delen, door de Christenen in de vierde eeuw Oud en Nieuw Testament genoemd. De bedoeling van het woord testament is verbond, en ziet dus op Gods openbaring voor en na de dood en opstanding van de Heere Jezus. ²⁾

Het Oude Testament bevat 39 boeken; het Nieuwe Testament 27. Deze 66 boeken zijn geschreven in een tijdsverloop van 1600 jaren. Ze zijn geschreven in verschillende talen: Hebreeuws, Chaldeeus en Grieks. ³⁾ Ze zijn geschreven door mannen van verschillende aanleg: een veehoeder, een tollenaar, een geneesheer, een prins, een koning, enz.!

Maar nochtans vullen ze elkaar geheel aan, en spreken ze elkaar niet tegen. De tegenstrijdigheden die men aanwijst en soms met voorliefde opzoekt zijn niet te vinden in dit Goddelijk Boek, maar in het brein van de mens, die de bedoeling van de schijnbaar tegenstrijdige mededelingen niet begrijpt, en daarom beweert, dat de Bijbel allerlei tegenspraak bevat. Hij vergeet dat ook het menselijk verstand, de menselijke logica, bedorven en besmet is door de zonde. En de tegenspraak die ook elk ernstig bijbelonderzoeker nu en dan meent op te merken is een bewijs voor de kortzichtigheid van ons verstand, dat alleen als het geheel wordt verlicht door de Heiligen Geest in staat is de dingen Gods te begrijpen. Hoe menig bijbelonderzoeker heeft dit ondervonden doordat de Heilige Geest later over een duisterheid volkomen licht schonk!

Volledigheidshalve voegen we hierbij, dat een enkele maal een werkelijke tegenstrijdigheid bestaat, die dan echter berust op een gemaakte fout; niet natuurlijk in het door God ingegevene, want dit is onmogelijk, maar in het overgeschrevene.

Eén voorbeeld. In 2Kon. 8:26 staat, dat Ahazia 22 jaar oud was, en in 2Kron. 22:2 dat hij 42 jaar oud was, toen hij koning werd. Dit laatste is onjuist. In de Hebreeuwse tekst is hier een vergissing. De nieuwe vertalingen hebben dan ook hier in de tekst "22 jaar" geplaatst.

Uit de geschiedenis blijkt te over, dat dit zo moet zijn, omdat Ahazia's vader op 40-jarige leeftijd stierf, terwijl zijn zoon dan op 42-jarige leeftijd direct na hem koning zou zijn geworden!

Dergelijke fouten zijn er echter slechts enkele. Dat ze er zijn, komt niet alleen doordat de vertalingen nu en dan niet geheel getrouw het oorspronkelijke weergeven, maar ook doordat de handschriften van de oorspronkelijke tekst (van niet één boek van het Oude en Nieuwe Testament is het eerste oorspronkelijke eigen handschrift meer voorhanden) enige fouten bevatten, terwijl door de verschillende handschriften in het Nieuwe Testament soms enigszins van elkaar afwijkende lezingen zijn ontstaan, die echter door zorgvuldige vergelijking bijna alle tot de zekere tekst hebben geleid.

Merkwaardig is het dat deze enkele fouten van zeer ondergeschikt belang zijn. De mens heeft nooit een hem toevertrouwd goed absoluut volmaakt bewaard. En zo zijn er dan hier en daar in de handschriften die hij maakte kleine gebreken ingeslopen. Maar God heeft zo gewaakt over Zijn openbaring, door Israël en door de Gemeente, dat er bijna geen onjuistheden in het ganse boek, na zoveel eeuwen van bewaring en verspreiding, zijn te vinden. En de weinige, die er zijn, raken in 't geheel niet de kwestie der ingeving van den ganse Bijbel. Want God heeft het oorspronkelijke eigen handschrift van elke schrijver

van elk Bijbelboek ingegeven als Zijn letterlijk, woordelijk, onbedrieglijk, gezaghebbend Woord!

Zo heeft ook Christus, Gods Zoon, tegenover het vraagstuk der ingeving gestaan, toen Hij op deze aarde was. Ons heerlijk voorbeeld!

Dat God de eigen handschriften der schrijvers voor ons niet heeft bewaard, is zeker wel hierom, dat de mens ze niet zou verafgoden en aanbidden. Heeft niet de mens zelfs de koperen slang tot een voorwerp van aanbedding gemaakt, zodat Hiskia haar verbrijzelde? ^{2Kon. 18:4}

Wie in deze overtuiging Gods Woord leest, vindt de heerlijkste dingen. De Heere Jezus bewees uit al de Schriften, dat de Christus lijden moest, en wat van Hem geschreven stond. Maar Hij opende hun verstand, opdat zij de Schriften verstonden. ^{Luk. 24:27 en 45}

En dat hebben wij nodig: de Heer, die door de Heilige Geest het Woord openbaart voor ons, en die ons hart opent voor het Woord! En dan vinden we de kostbaarste overeenstemming, zelfs tussen hetgeen gezegd is door schrijvers van verschillende bijbelboeken, die meer dan duizend jaar vóór of ná elkaar hebben gesproken.

Dan vinden we soms juist in schijnbare tegenstrijdigheden de meest wondervolle Goddelijke harmonie! Wie oppervlakkig de Bijbel leest wendt zich onbevredigd af. Maar wie er in afdaalt

als de schatgraver in een mijn, staat verbaasd en komt verrijkt te voorschijn. Het is als met het zoeken naar schatten in zee: Wie aan de oever de hand uitstrekt, vergadert schuim, maar de duiker, die in de diepte van dezelfde zee zich waagt, brengt de heerlijkste dingen voor de dag.

God heeft ons Zijn openbaring willen geven; Zijn gedachten willen bekend maken. Daartoe gaf Hij ons de Bijbel, het ingegeven Woord Gods. Al wat erin geschreven staat, geeft ons één beeld, namelijk dat van de Heere Jezus; en heeft één doel, namelijk Gods verheerlijking.

Heerlijk, dat wij Gods wil kennen, en dat wij onze eigen wil gevangen mogen geven onder de gehoorzaamheid aan Zijn Woord. ^{2Kor. 10:5} God spreekt door Zijn Woord met gezag tot ons. Willen we Hem welbehagelijk leven, dan moeten we onze gedachten onderwerpen aan Gods gedachten. ^{Jes. 55:8-9}

En dan moeten we ook tegenover anderen deze zelfde maatstaf aanleggen. Voor het Woord moet alles buigen. Voor het Woord wijkt en zwijgt zelfs Satan. En Gods Woord blijft tot in eeuwigheid. ^{1Pet. 1:26}

Hoe wonderbaar heeft God Zijn Woord bewaard door alle eeuwen heen, trots alle aanvallen! Meer dan ooit wordt de Bijbel verbreid en gelezen. Thans reeds in ruim vierhonderd talen. Laat ons er God voor danken! Maar laat ons ook de Bijbel vasthou-

den als Gods Woord. Laat ons de fundamentele waarheid van zijn ingeving vasthouden tegenover allen die haar loochenen of betwijfelen. Laat ons onszelf vastklemmen aan zijn heerlijke uitspraken en beloften Gods, die ja en amen zijn in Hem! ^{2Kor. 1:20}

Door twee dingen worden de getrouwen der laatste dagen gekenmerkt:

door het bewaren van het Woord des Heeren, en door het niet verloochenen van de naam des Heeren. ^{Op. 3:8}

Laat ons dan tot dezulken in waarheid behoren: Jezus' naam als de naam van de Zoon des Mensen en de Zoon van God erkennen. En de Bijbel als het Woord van de Heilige en Waarachtige bewaren!

Notities:

1) De apocriefe boeken zijn die boeken, die soms tot de Bijbel zijn gerekend, of er achter zijn gevoegd, maar die er toch niet bij horen. Het woord wil zeggen: verborgen of ondergeschoven. Zij staan tegenover de canonieke boeken; dat zijn de als canon, als echt erkende boeken van de Bijbel.

De boeken der Makkabeën zijn o.a. zulke apocriefe boeken. Ze zijn heel interessant om te lezen, maar dragen de kenmerken van niet ingegeven te zijn. Nooit vinden we in de apocriefe boeken een "Zo zegt de Heer!" En nergens geven de schrijvers er van voor, dat God door hen spreekt. Ook is de wijze van hun schrijven echt menselijk.

2) De verdeling in hoofdstukken en verzen is veel later geschied. De eerste in het midden der dertiende eeuw na Christus, de laatste in de vijftiende.

Van deze verdeling kan natuurlijk niet worden gezegd dat ze is geïnspireerd. Integendeel. Vaak blijkt dat een hoofdstuk langer of korter had moeten zijn of de indeling beter had kunnen wezen. Ook de rangschikking der boeken is niet ingegeven, hoewel kennelijk Gods Geest hen die dit deden heeft geleid. Bij de volgorde der brieven van Paulus b.v., niet naar tijdorde, maar naar de inhoud, komt dit treffend uit.

3) De vertaling is eveneens een werk waarbij Gods Geest moet leiden en voorlichten. Hoe zal ik een boek goed vertalen als ik de bedoeling van de schrijver niet versta? Dat er dan ook zo menige niet goede vertaling van de Bijbel is, komt ook wel doordat later meerdere handschriften zijn ontdekt en meer kennis der talen is verkregen, maar niet het minst daardoor, dat men vaak zo weinig in de gedachten des Heiligen Geestes - de Schrijver van Gods Boek - is ingedrongen.

De Wijzen van het Oosten

door **Jb. Klein Haneveld**

Het tweede hoofdstuk van Mattheüs handelt in zijn geheel over een geschiedenis, waarvan de andere drie evangelisten met geen woord melding maken. Maar met het oog op het speciale doel van het Mattheüs-evangelie is deze geschiedenis hier van groot belang en bijna onmisbaar. Het is het bekende verhaal van het bezoek van de Oosterse Wijzen, om het Kind Jezus te aanbidden.

Dit hoofdstuk begint als volgt:

"Toen nu Jezus geboren was te Bethlehém, gelegen in Judea, in de dagen van de Koning Herodes, ziet enige wijzen van het Oosten zijn te Jeruzalem aangekomen, zeggende: Waar is de geboren Koning der Joden? Want wij hebben gezien Zijn ster in het Oosten, en zijn gekomen om Hem te aanbidden". Mat. 2:1-2

Let wel: de wijzen vroegen niet: "Waar is de geboren Zaligmaker der wereld"? noch "Waar is het vleesgeworden Woord"? Neen, zij vroegen: "Waar is de geboren Koning der Joden?"

Hierdoor wordt door de Heilige Geest nog eens speciaal het Joodse karakter van de eerste drie hoofdstukken van Mattheüs belicht.

Maar we vinden in Mattheüs 2 veel meer dan alleen maar een bevestiging van Christus' Koninklijke rechten.

De geschiedenis der Oosterse Wijzen is tevens een profetische voorafschaduwing van de ontvangst, die Christus bij Zijn komst in de wereld zou ten deel vallen. Het begin is hier eigenlijk tevens een voorspelling van het einde.

In zekere zin vinden wij in Mattheüs 2 een profetische schets van de gehele verdere inhoud van dit evangelie.

Een profetische schets

1. Eerst hebben wij de bevestiging van de Wijzen uit het Oosten, dat de Heere Jezus "de geboren Koning der Joden" is.
2. Dan hebben wij het feit, dat Jezus niet gevonden werd in Jeruzalem, maar buiten de poorten van deze Koningsstad.
3. Verder stuiten wij hier op de blindheid en de onverschilligheid van de Joden voor de tegenwoor-

digheid van de "Zone Davids" in hun midden. Niet alleen was Zijn eigen volk zich er niet van bewust, dat de komende Messias onder hen was; maar ook bleven zij in gebreke, om de Wijzen, toen zij Jeruzalem verlieten, te vergezellen, om het jonggeboren Kind te zoeken.

4. Vervolgens staan wij hier tegenover het feit, dat het heidense vreemdelingen waren, komende uit een ver land, die de Heiland zochten en aanbaden.
5. Tenslotte ontmoeten wij nog in Koning Herodes de burgerlijke overheid, die besloot om Hem te doden.

Deze geschiedenis is dus in zijn geheel een wonderlijke voorafschaduwung van Christus' verwerping door de Joden en van zijn aanvaarding door de heidenen.

Het is een beknopte samenvatting van de gehele boodschap van het Mattheüs-evangelie:

- De komst van Christus tot Zijn volk Israël;
- De verwerping van Christus door Israël;
- De tijdelijke terzijdezetting van Israël door God;
- De zending van Gods genade aan de heidenen.

Wij lezen verder: "Toen zij nu vertrokken waren, ziet, de Engel des Heeren

verschijnt Jozef in de droom, zeggende: Sta op, en neem tot u het Kindeke en Zijn moeder, en vlied in Egypte en wees aldaar, totdat ik het u zeggen zal; want Herodes zal het Kindeke zoeken, om Het te doden". ^{Mat. 2:13}

Het is Jozef en niet Maria, die in de eerste twee hoofdstukken op de voorgrond treedt. Want het is niet door Zijn moeder, maar door Zijn wettige vader, dat de Heere Jezus Zijn aanspraak op Davids troon verwierf. Vergelijk Mattheüs 1:21, waar de Engel des Heeren, Jozef veelbetekenend aanspreekt met de woorden: "Jozef, gij Zone Davids."

Het is eveneens weer opvallend, dat Mattheüs de enige der vier evangelisten is, die ons het verhaal vertelt van de vlucht van de heilige familie naar Egypte, en hun terugkeer later naar Palestina.

Dat is weer treffend in overeenstemming met het speciale doel van dit eerste evangelie. Want het toont ons, hoe Israëls Messias in hetzelfde land verbleef als waar eens Israëls geschiedenis als natie begon. Temidden van de heidenen.

De verwerping van de Messias

"Toen nu Herodes gestorven was, ziet, een Engel des Heeren verschijnt Jozef in de droom, in Egypte, zeggende: Sta op, neem het Kindeke en Zijn moeder tot u, en trek in het land Israëls; want zij zijn gestorven, die de ziel van het Kindeke zochten. Hij dan opgegaan zijnde, heeft tot zich genomen

het Kindeke en Zijn moeder en is gekomen in het land Israëls." Mat. 2:19-21

Dit is de enige plaats in het gehele Nieuwe Testament, waar Palestina "het land Israëls" wordt genoemd. En als zodanig wordt het in één adem genoemd met de Koning Israëls. Want Palestina - het beloofde land - zal pas werkelijk "het land Israëls" worden, zodra de Koning Israëls Zijn troon in Jeruzalem zal hebben opgericht.

Maar hoe droevig stemt ons de mededeling, die hierop onmiddellijk volgt en waarmee het tweede hoofdstuk eindigt. Nog maar nauwelijks lezen wij over "het land Israëls", of wij vinden direct al een "Maar"! En dus een tegenstelling.

Wij lezen:

"Maar als hij hoorde, dat Archelaüs in Judea Koning was, in de plaats van zijn vader Herodes, vreesde hij daarheen te gaan; maar door Goddelijke openbaring vermaand in de droom, is hij vertrokken in de delen van Galilea. En daar gekomen zijnde, nam hij zijn woonplaats in de stad Nazareth; opdat vervuld zou worden, wat door de profeten gezegd is, dat Hij Nazarener zal geheten worden". Mat. 2:22, 23

Nazareth was de meest verachte plaats in de verachte provincie Galilea. Hier blijkt dus, hoe vroeg de Heere Jezus reeds de plaats van de "verachte" en "onwaardigste der mensen" Jes. 53 moest innemen.

Dit is opnieuw een voorafschaduwung van Zijn verwerping door de Joden. Maar ook van Zijn tegenwoordige positie onder de heidenen ".....aan wie God heeft willen bekend maken, welke zij de rijkdom der heerlijkheid dezer verborgenheid onder de heidenen, welke is: Christus onder (d.i. behorend tot) u (heidene)." Kol. 1:27

Laat ons, Joden en heidenen, van nabij en van verre, als wijzen komen tot Hem die weliswaar werd verworpen door de zijnen en door de wereld, maar aan Wie desondanks werd gegeven alle macht in hemel en op aarde.

Laat ons komen tot Hem, Wiens heerlijkheid spoedig zal verschijnen.

Bethlehems ster, zo schoon van glans,
Lieflijk schijnt g' aan 's hemels trans.
Wijzen snellen aan van ver,
Sterre van Bethlehem, lieflijke ster.

Bethlehems ster, schijn ook voor mij,
Breng mij 't Godlijk Kind nabij.
Wachtend, zoekend, kom 'k van ver.
Sterre van Bethlehem, lieflijke ster.

Bethlehems ster gij blinkt zo schoon
Licht dat schijnt van 's hemels troon.
Licht voor heidenen heind' en ver.
Sterre van Bethlehem, lieflijke ster.

Bethlehems ster: Gods liefdelicht
Voor wiens glans het duister zwicht.
Leidt de Uwen, ook van ver.
Leidt hen tot Jezus, lieflijke ster.

Het Chiliasme in het licht der historie (6)

door Ds. Harry Bultema (1919)

F. Het Chiliasme in Nederland gedurende de laatste eeuw

2 Het chiliasme in de Afscheiding

In de ruimere zin des woords is de Afscheiding een deel van de algemene godsdienstige herleving van het begin der 19de eeuw.

In engere zin genomen is er een groot onderscheid waar te nemen tussen het Reveil en de Afscheiding. De laatste was meer kerkelijk, meer vaderlands, minder individualistisch, minder dichterlijk, minder aristocratisch.

Het meest opvallend onderscheid tussen deze twee bewegingen ligt evenwel in betrekking tot de laatste dingen. Het Reveil sprong vooruit, de Afscheiding terug; het Reveil was chiliastisch, de Afscheiding beschouwde dit als ketterij; in het Reveil hoorde men meer zangen over de toekomst des Heeren, in de Afscheiding meer zuchten over eigen verdorven toestand.

Gelijk de vader van het Reveil het stempel van zijn geest op heel die beweging gedrukt heeft, also heeft ook de vader der Afscheiding, H. de Cock, hier ongetwijfeld zijn invloed laten gelden. Deze achtte het Chiliasme, zoals het werd voorgestaan door Ds. H. P. Scholte in de Reformatie, in

strijd met de Formulieren en het Woord des Heeren. Wel leefde hij in de verwachting, dat grote gebeurtenissen weldra zouden plaats grijpen; zelfs geloofde hij, dat Israël als natie teruggevoerd zou worden naar het land zijner vaders.

In de spoorwegen en stoomboten, die gedurende de laatste jaren van zijn leven ten tonele kwamen, zag hij een der middelen waardoor de profetieën in betrekking tot de grote wereldgebeurtenissen in vervulling zouden treden. De naaste toekomst stelde hij zich als een zeer treurige voor; benauwde tijden voor de wereld en de Gemeente. Het woord: "Zalig is hij, die waakt en zijn klederen bewaart," werd gedurig door hem herhaald. Hij had echter volstrekt geen helder begrip aangaande de toekomstige dingen. Hij stelde, zo zegt zijn zoon, Helenius de Cock, in de levensbeschrijving van zijn vader, zich het Rijk van Christus altoos voor als een geestelijk rijk, dat met de rijken dezer aarde niets gemeen had. Alsof Scholte leerde dat het Rijk van Christus vleeselijk en zinnelijk was en iets met de rijken dezer wereld gemeen had. Alsof er geen geestelijke lichamelijke zal

bestaan. Hij verwachtte, zo zegt zijn zoon verder, dat de Heer eenmaal over al Zijn vijanden zou zegevieren en Zijn Gemeente tot een lof stellen op aarde. Wanneer we deze uitdrukking nemen in verband met sommige uitlatingen van Hendrick de Cock en met hetgeen Kok in zijn geschrift over deze vader der Scheiding, met name zijn toekomst-verwachtingen zegt, dan blijkt genoegzaam dat hij behept was met de idee van een heilsstaat der Kerk op aarde los van Christus' persoonlijke komst en Koninkrijk. Hetzelfde dus wat onze hedendaagse Post-Millennialisten willen. Deze verwachting nu is beslist onbijbels en verderfelijk. Hier hebben we het valse Chiliasme, dat door sommige belijdenisgeschriften veroordeeld wordt.

Nu is het wel te verklaren, waarom de mannen der Afcheiding zich fel tegen het Chiliasme verzetten, want het mocht de Satan in die eerste dagen der Scheiding gelukken, om hun een jammerlijk karikatuur van het zuivere Chiliasme voor ogen te houden in enkele chiliastische sekten.

Jan Mazereeuw, een welvarend landbouwer en gewezen burgemeester van Opperdoes, wist sinds 1825 een kring van aanhangers om zich te vormen. Hij sloeg met de leer van het duizendjarig rijk aan het dwepen en leerde, dat de tijd van de Doop en het Avondmaal voorbij was. Toch wordt van hem nog gezegd, dat hij overigens streng rechtzinnig in de leer en ingetogen van wandel was. Zie Kuiper's *Ge-*

schiedenis van het Kerkelijk Leven in Nederland.

De buitensporige verschijnselen te Spijk, Bierum, Zandt, Uithuizermieden en Bunschoten, waarbij soms chiliastische elementen zich lieten horen, en die niets anders dan spot en vervolging over de Afscheiding brachten, vervulden de eenvoudige vromen in het noorden des lands met diepe afkeer van alles, wat maar enigszins op Chiliasme geleek.

Wel het meest heeft misschien de pantheïstische en grof-chiliastische sekte, bekend onder de naam van de *Zwijdrechtse Nieuwlichters* de veelal eenvoudige en onkundige lieden der Afscheiding met schrik vervuld voor het Chiliasme. Deze sekte trok, onder leiding van Mulder en Maria Leer, heel Nederland door in die dagen, leefde communistisch en leerde dat alles, ook de zonde, uit God was en alles ook weer in Hem verslonden werd, en er dus geen hel of duivel bestond.

In Friesland werkte de kleine, maar invloedrijke sekte van *Jan de Blauw*, de bakker van St. Jansga. Hij had een vrouw bij hem, die een profetes heette te zijn. Christus' wederkomst werd door hem als zeer nabij beschouwd en hij achtte zich geroepen als voorlooper en wegbereider van Christus op te treden.

Hoe verklaarbaar is het nu, dat de Gereformeerden een onberedeneerde af-

keer kregen van alles wat ook maar enigszins naar de leer der laatste dingen zweemde.

Men had in verband met deze dingen afschuwelijke ketterijen horen verkondigen en de wildste geestdrijverij gezien. Een weluitgewerkte Eschatologie ontbrak ten enenmale. Daarbij zat de dwaze schrik van de Anabaptisten en de Labadisten er nog in. En nu dit weer. Die dingen leidden tot niets dan dromerij en ketterij, dit was de gedachte, die toen vastgezet werd in de harten van de Afgescheidenen. En deze gedachte zit er tot op de huidige dag nog bij de meesten diep in. Voeg daarbij dat er steeds velen zijn die menen, dat het Chiliasme, al is het niet buitensporig, toch in elk geval een zeer ingewikkelde, duistere en geheimzinnige leer is, en dan behoeft het ons niet te verwonderen, dat men er voor huivert.

Toch heeft het in de Gereformeerde Kerken van Nederland nimmer ontbroken aan uitnemende getuigen voor deze waarheid. Overtuigd, dat de geschiedenis het best gekend wordt, wanneer we letten op de levende persoonlijkheden, stippen we ook hier slechts enkele personen aan:

H. P. Scholte is reeds genoemd in verband met het Reveil. Het is ongetwijfeld aan zijn invloed te danken, dat de zogenaamde Scholtianen der Afscheiding veelal Chiliast waren. Hijzelf was reeds Chiliast, toen hij overging tot de Afscheiding en hij werd dit bij

de dag al meer. In *De Reformatie*, het orgaan der Afgescheiden Kerk, liet hij zich over deze leer, die hem zo na aan het hart lag, niet onbetuigd.

H. Klein was door hem opgeleid tot Leeraar en na Scholte's vertrek werd deze zijn opvolger in de Gemeente te Utrecht. Kort na het jaar 1850 vertrok ook Klein naar Amerika. Hij was zo vurig Scholtiaan, dat hij niets vuriger begeerde, dan naast Scholte te mogen rusten op de akker der doden. Dat hij Chiliast was spreekt vanzelf.

A. C. Tris was eerst notaris en schreef zelfs nog een *Handboek voor Notarissen*. In 1842 ging hij studeren te Arnhem onder Prof. Brummelkamp. Hij behoorde tot de Scholtianen. Na enkele jaren predikant bij de verdrukte en vervolgde Afgescheidenen geweest te zijn, vertrok hij in het voorjaar van 1851 naar Amerika. Alvorens hij vertrok, bezocht hij Da Costa, met wie hij gecorrespondeerd had over Israëls toekomst. Da Costa omhelsde hem en zei: "Ik dank God, dat ik een man uit de volken gevonden heb, die zo helder is in de profetiën." Hij gaf hem een aanbevelingsbrief mee aan Dr. Thomas De Witt. Tris werd eerst predikant bij de Dutch Reformed Church in Albany, doch weldra verliet hij deze Kerk, wegens de vrijmetselarij en werd kort daarna een van de eerste zendelingen onder de joden in de stad New York. Daar heeft hij lange tijd gearbeid in vier verschillende talen. Hij heeft onderscheidene degelijke werkjes geschreven over *De Toekomst*

des Heeren en alles wat daarmee in verband staat. Het Chiliasme was ook voor hem een krachtgevende levensbeschouwing en vond in hem een talentvol pleitbezorger.

A. M. C. van Hall was geen predikant, maar een jeugdig rechtsgeleerde, die de zijde der uitgeworpenen welbewust heeft gekozen en de smaad van Christus dierbaarder heeft geacht dan de eer van mensen. Hij was evenals Scholte discipel van Bilderdijk en Da Costa. Op de vergaderingen ten huize van Da Costa had hij Scholte reeds leren kennen. Later zagen ze zich beiden geroepen om in de rechtszalen te pleiten voor vrijheid van geweten en godsdienst ten behoeve der verdrukte Gemeente. Voor geruime tijd was Van Hall medewerker aan het tijdschrift *De Reformatie*. Als straks al de vaders der Afscheiding Scholte alleen lieten staan, dan bleef Van Hall hem trouw ter zijde staan. Als Scholte in latere laren in zijn geliefd Pella van zijne vroegere wederwaardigheden vertelde, dan kon hij geen termen van hoogachting genoeg vinden voor Van Hall, die zo edel en goed voor de vervolgd was en hem steeds zo trouw ter zijde stond. Van Hall deelde de inzichten aangaande het toekomstig Koninkrijk van Christus. Een uitnemend werkje over deze Van Hall is geschreven door Ds. J. Bosch van Steenwijk.

J. Van Dijk Mz. was eerst leraar bij de Chr. Geref. Gemeente te Doetinchem. Maar hij voelde zich bekneld, omdat

hij niet mocht prediken, dat de Heere lichamelijk wederkomt om duizend jaren op aarde te regeren. Daarbij hunkerde hij om gemeenschap te oefenen met alle Christenen. Zo was hij voorstander van de Evangelische Alliantie en schreef over dat onderwerp een brochure getiteld: *Allieren door Alliantie*. Hij scheidde zich af en stichtte te Doetinchem een opleidings-school, waarin hij meer dan 200 predikanten opleidde voor de Hervormde Kerk. Zijn Chiliasme maakte hem dus niet tot een ijdel dromer, maar deed hem integendeel de lendenen opschorten.

J. G. Smitt was een van de eerste Afgescheiden predikanten in Amsterdam, die aldaar veel vrucht op zijn prediking heeft gezien. Hij was Chiliast; en nu is het altoos een eigenschap van de bijbelse Chiliasten geweest, om zoveel mogelijk met alle oprecht gelovigen de volle gemeenschap der heiligen te oefenen, al moet het dan ook hoog over de kerkelijke muren heen. Zo verging het Ds. Smitt en daarom werd hij weldra verdacht en ter Classis gedaagd. Op aanraden van zijn kerkeraad is hij toen gaan scheiden en op zichzelf gaan staan.

M. Sipkes was leraar bij de Chr. Geref. Kerk te Winterswijk. Hij onderzocht naarstiglijk de Profeten. Hij schreef onderscheidene werkjes ter verdediging van de zuivere waarheid tegenover het Modernisme. Zijn boekje over *De Toekomst des Heeren* beleefde onderscheidene drukken. Het

is een van de uitnemendste werken in het Nederlands over de chiliastische opvatting van de wederkomst van Christus.

J. W. A. Notten, de bekende schrijver van *De Held der Hulpe, De Ernst des Levens*, en vele andere Christelijke volksboeken, geloofde in het Koningchap van Christus over de Joden en het toekomstig volksherstel van Israël. Wie dit gelooft en niet in het duizendjarig rijk, weerspreekt zichzelf, want deze twee zijn ten nauwste met elkaar verbonden. Ds. Notten was de schoonzoon van Prof. van Velzen en ook deze geloofde in de terugkeer der Joden naar Palestina.

De studenten te Kampen hadden eens een twistgesprek over de Joden. Toen was er een student, die wijzende op een ander, zei: "Professor, hij gelooft in een terugkeer der Joden, is dat geen ketterij?" "Welnee", zei Prof. van Velzen, "hij heeft dat in de Bijbel gelezen, leest gij uw Bijbel niet?"

J. van Andel is een naam, die bij alle Gereformeerden in ongerepte ere gehouden wordt. Algemeen wordt toegestemd, dat hij een geest was van meer dan gewone diepte, scherpzinnigheid en smaak. Aan deze gaven paarde zich bij hem een recht vrome zin en liefde tot het Woord des Heeren. Hij achtte zich voor God geroepen om de Schrift, die zijns inziens niet voor de geleerden, maar voor de eenvoudigen geopenbaard was, voor de stillen in den lande uit te leggen. Dit doel heeft hij tot aan het eind zijns le-

vens nagejaagd. Prof. Ten Hoor schreef eens van hem: "Wij kennen uit de laatste twintig jaren geen schrijver, die ons dieper in de organische samenhang van de gedachten der Schrift heeft ingeleid dan Ds. J. van Andel."

Dat zulk een geest uit volle overtuiging tot aan het eind zijns levens het Chiliasme was toegedaan, pleit zeker niet weinig voor hetzelfde.

Indien we ons niet vergissen, dan was het mede aan de invloed van Van Andel te danken, dat deze kwestie tegen het jaar 1860 van tijd tot tijd op de kerkelijke vergaderingen ter sprake kwam. Het was zijn ernstig streven, om de kerken duidelijk te maken, dat er een bijbels Chiliasme is, doch de kerken hebben dit helaas! niet willen aanvaarden. Ds. Bulens van Varseveld en Ds. D. Breukelaar van Aalten stonden als overtuigde chiliasten aan de zijde van Ds. van Andel.

Ds. J. H. Budding was evenals Kohlbrügge een vurig anti-Chiliasist. In het jaar 1866, dus nadat hij reeds tot een lang niet onschuldige ketterij vervallen was, gaf hij een vertaald werk uit het Engels tegen het Chiliasme in het licht. De werken van Cumming, Seiss, Callenbach, Le Roy, Da Costa, Scholte, Capadose en Schwarz werden toen getrouw door duizenden gelezen. Het behoeft ons niet te verwonderen, dat Budding zich onbekwaam gevoelde, tegen zulk een drom van duizendjaars-gezinden de strijd aan te binden. Het schrikte hem af, zoals hij zelf in zijn voorrede getuigt, te

weten, dat "zovele godsdienstige mensen in alle Evangelische landen, Engeland, Schotland, Amerika, Zwitserland, allen naar die zijde overhellen." Hij verstaat van het Chiliasme, dat hij bestrijdt, niets, want hij meent te moeten vechten tegen joodsgezinde, vleselijke voorstellingen en aardse verwachtingen, aangaande het Koninkrijk Gods. En van een letterlijke vervulling der profetie wil hij niets weten.

Een man, die voortgekomen is uit de kringen der Afscheiding en eerst volgeling van Budding was, en die zeer veel in Nederland en België heeft gedaan voor de rechte beschouwing en beoefening der profetie, verdient te dezer plaatse nog eervolle vermelding.

N. De Jonge is de man hier bedoeld. Hij is jarenlang predikant en stads-evangelist te Brussel geweest. Dr. Valeton, Jr. gaf ons van hem een *Levensbeschrijving*. Mej. H. S. Kuyper gewaagt van hem met groten lof in haar *Land van Guido Gezelle*. Hij wordt geroemd als een man van veel gebed, grote ijver, fijne tact en zeldzame werkkraft. Zijn blaadje *De Blijde Boodschap* telde de lezers in Nederland en België bij de tienduizenden. Hij schreef tal van volksboekjes over zeer verschillende onderwerpen en volksverklaringen van onderscheidene Bijbelboeken, waaronder die van de *Brieven aan de Thessalonicensen* en *Galaten*. Zijn grootste verdienste in betrekking tot de profetie bestaat on-

getwijfeld hierin, dat hij de onovertroffen verklaring van Seiss over *de Openbaring van Johannes* in sierlijk en eenvoudig Nederlands heeft overgezet.

Zo zijn we haast aan het einde gekomen van deze rij van getrouwe getuigen voor de Heere Jezus Christus. We zouden de lezer niet vermoeid hebben met het schijnbaar eentonig relaas dezer lijst, indien het niet ware, dat telkenmale de indruk van Gereformeerde zijde gegeven werd, dat het Chiliasme bij de domme sektaristen thuis hoort en in het praktische leven ten enenmale onbruikbaar is. Onloochenbaar feit is het nochtans, dat het Chiliasme, of liever, de levende verwachting van de aanstaande toekomst des Heeren, in de historie steeds weer een verborgen drijfveer, tot veel arbeid in staat stellend, gebleken is.

Van de vele achtenswaardige mannen, die we stilzwijgend zijn voorbijgegaan, omdat we ons zoveel mogelijk bepaald hebben tot het Reveil en de Scheiding, noemen we thans nog als terloops:

Ds. G. De Haas van Amsterdam schreef in 1807 een *Verklaring van de Openbaring van Johannes*. Verder een *Verhandeling over de Toekomstige Wereld*. In beide werken doet hij zich kennen als Chiliast.

K. Heutzepeter, die reeds in de jaren 1819, 1822 en 1823 een drietal werk-

jes uitgaf over de *Aanstaande Wederkomst des Heeren*. Bilderdijk en Da Costa lazen zijn werkjes met veel genoegen, hoewel ze -en zeer terecht!- soms hier en daar een vraagteken plaatsten. Hij was wat men zo zou noemen grof-Chiliasst en zeer bespiegeld.

Prof. E. H. Van Leeuwen schreef een voortreffelijk werk over de *Verwachting van de Toekomst des Heeren naar het Nieuwe Testament*. Zijn redevoering over *Bijbels Realisme* is ook van belang voor de studie der profetie.

Dr. P. Van Ronkel kan eigenlijk nog gezegd worden tot de school van Da Costa te behoren. Studerende aan de Universiteit te Groningen, begon hij diens gedichten met groot genoegen te lezen. Hij werd in 1856 gedoopt, Da Costa zijnde een van zijn doopgetuigen. Hij was voor vele jaren de machtigste redenaar der Hervormde Kerk.

Ds. Faure was Nederlands Hervormd predikant te Rheden. Hij was een ijverig onderzoeker der profetie en een geliefd prediker. Later vervoegde hij zich bij de eschatologische sekte der Irvingianen.

Pierre Dammes Huet, een merkwaardig figuur in het kerkelijk Nederland. Hij was redenaar, volksschrijver en dichter. Zijn Afrikaanse gedichten zullen altoos zeer geliefd blijven. Geruime tijd was hij redacteur van *Het Eeuwig Leven*. Zijn we wel ingelicht dan leefde hij, gelijk zijn vroegere naamgeno-

ten en stamverwanten, Pierre Jurieu en Pierre Poiret in de verwachting van een vreedrijk op aarde.

Men moge het kerkbegrip der Darbisten als een dwaling beschouwen, het kan niet ontkend worden, dat Chiliassten als *Willink van Bennebroek*, *G. P. Bronkhorst*, *J. A. Donker*, *H. J. Lemkes* en voornamelijk *Jakob Voorhoeve*, *H. C. Voorhoeve Jzn.* en *J. N. Voorhoeve* mannen zijn, die veel hebben gedaan in onze afvallige tijden, om de gelovigen wakker te schudden en te wijzen op de toekomst des Heeren. Hetzelfde mag getuigd van de gebroeders *Arend* en *M. Mooy*, aan wie de leiding van de Vrije Gemeenten (Open Broeders) is toebetrouwd.

Van de Joden-zendelingen *F. W. A. Korff* en *A. Van Os* moet al weer hetzelfde getuigd. De eerstgenoemde werd reeds in 1876 de opvolger van *Bromet*, en heeft bij deze tijd reeds over 40 jaren onvermoeid met woord en pen aan Israëls heil gearbeid en gepoogd de liefde van het Nederlands Christenvolk te wekken voor het oude volk. En zijn arbeid is niet ongezegend geweest. Tal van Joden zijn door hem voor de Christus gewonnen. *A. Van Os* is blijkens de door hem uitgegeven of vertaalde geschriften en zoals blijkt uit de stukken, door hem geplaatst in *De Hope Israëls*, het orgaan der Nederlandse Vereniging voor Israël, een zeer bekwaam man.

J. Schlitt, *C. Geel* en *D. Wilkens* waren nog voortreffelijke discipelen van Da Costa.

Zo al niet volbloed duizendjaars-gezinden, dan toch in elk geval chiliaistisch gekleurd of daarnaar min of meer overheellend zijn te noemen:

Ds. S. H. Buytendijk, jarenlang de geniale redacteur van het *Wagenings Weekblad*.

Van Koetsveld, de schrijver van de *Pastorie te Mastland* en van de *Gelijkenissen*.

Ds. H. Pierson, filantroop en dichter.

Dr. Ph. J. Hoedemaker, eerst warm vriend en later geducht tegenstander van Kuyper.

J. B. Puttelaar, de vertaler uit het Frans van het werk van Geurs over *Israëls Herstel*.

Prof. Dr. J. Muller, gewezen hoogleeraar aan de stedelijke Universiteit van Amsterdam.

Dr. H. M. Van Nes, hoogleeraar te Leiden en warme Joden-vriend.

Dr. A. M. Brouwer, volgeling van Dr. D. Chantepie De La Saussaye, aan wie hij zijn proefschrift gewijd heeft.

Dr. J. J. P. Valetton, Jr., in zijn leven professor te Utrecht.

Overtuigde voorstanders zijn de vrienden Israëls *Ds. J. J. Van Noort* en *Ds. J. Wiersma*, en in de regel al de vrienden Israëls.

Tenslotte zij er nog op gewezen, dat de bijbelse Chiliasten zich alle eeuwen door en in alle landen steeds gelijk zijn gebleven.

Dr. A. Robertson schrijft in zijn *Regnum Dei* aangaande het Chiliasme der eerste eeuwen, dat het in de volgende punten overeenkwam:

- a) Een schrikkelijke openbaring van de zonde tegen de Kerk van Christus.
- b) De ophanden zijnde wederkomst van Christus.
- c) Christus zal de wereldmacht verdoen en Zijn heerlijk Koninkrijk oprichten op aarde.
- d) De eerste opstanding der gelovigen, om deel te hebben in dit Koninkrijk.
- e) Aan het einde van het vreedrijk zal de algemene opstanding en het gericht plaats hebben.

Als ondergeschikte en soms enigszins variërende elementen noemt hij:

- a) De opvatting dat de wereld zeven duizend jaren bestaan zal, omdat er bij de schepping van zeven dagen sprake is.
- b) Verschillende beschouwingen over de vijanden van het Rijk van Christus en de Antichrist, die ze zal leiden.
- c) De plaats, duur en omvang van het Rijk van Christus. *Justinus*, die leerde, dat het zal opgericht worden in Jeruzalem, volgde, volgens *Robertson*, de algemene beschouwing.

Wij kunnen niet anders dan met verwondering staren op de zeldzame eenstemmigheid, zoals die hier gevonden wordt. Want precies hetzelfde, wat Robertson hier getuigt van de Chilias ten dier vroege eeuwen, kan nog steeds gezegd worden van de hedendaagse van alle landen.

De les der historie wijst ons op drieërlei:

- a) de Katholiciteit;
- b) de zendingsijver;
- c) en de eenheid van het Chiliasme.

Wij konden in de korte schetsen van de belijders dezer leer niet telkens wijzen op hun beschouwingen, maar dit behoefde ook niet. Want op misschien een enkele uitzondering na zijn ze allen eenstemmig in de door Robertson aangegeven punten. Bij de bijbelse verwachting van 's Heeren komst en Koninkrijk vinden we aan-

vankelijk de bede reeds vervuld: "opdat zij allen een zijn."

En eindelijk staan we aan het einde van onze taak. Op de laatste bladzijde der Schrift wordt gezegd: "Zie, Ik kom haastiglijk, en mijn loon is met Mij om een iegelijk te vergelden, gelijk zijn werk zal zijn." Aan Hem, die te komen staat, geven we dit werk over. Op het goede, dat er enkel door Zijn genade in gevonden wordt, zal Hij het loon der genade niet onthouden en het verkeerde, dat er in is door onze zonde, zal Hij wel verbranden.

Moge Hij inmiddels het goede zegenen en het kwade onschadelijk maken en vergeven.

"Tot Godt wilt u begheven,
Sijn heylsaam Woort neemt aen.
Als een vroom Christen leven,
't Sal hier haest zijn ghedaan."

Nederlands Bijbelstudie Contactdag
zaterdag 16 januari 1999, 10:00 uur in
't Poshuis, Munnikenweg 58,
't Harde

met als onderwerp

De Rechterhand Gods

Gelegen aan de bosrand en de markt, op loopafstand van het winkelcentrum Snelweg A28 Amersfoort-Zwolle; Afrit 't Harde, 1e weg links; 4e weg rechts

Agenda

Bijbelstudies o.l.v. Ab Klein Haneveld worden D.V. en onder voorbehoud gehouden in de volgende plaatsen:

ALKMAAR donderdag 7/21 jan,
4/18 feb, 4/18 mrt. 1/15/29 apr,
19.45 uur; "Delta",
Noorderkade 50
De brief aan de Romeinen

AMSTERDAM zaterdag 23 jan,
20 feb, 20 mrt, 17 apr, 15.00 uur;
Postjesweg 150
Het nieuwe Jeruzalem

BEVERWIJK zondag 28 feb, 25 apr,
10.00 uur; B.H.K.-gebouw,
Groenelaan 74

BOLSWARD woensdag 13/27 jan,
10/24feb, 10/24 mrt, 7/21 apr,
20.00 uur; Gebouw Petra,
Burg. Praamsmalaan 18A
De Gemeente in het O.T.

BOLSWARD zondag 31 jan, 28 mrt,
09.30 uur; Gebouw Petra,
Burg. Praamsmalaan 18A

DRACHTEN donderdag 14/28 jan,
11/25 feb, 11/25 mrt, 8/22 apr,
20.00 uur;
Rode Kruis gebouw,
De Geeuw 31
De brieven van Johannes

DRACHTEN zondag 31 jan, 28 mrt,
14.00 uur;
Rode Kruis gebouw,
De Geeuw 31

EINDHOVEN woensdag 6/20 jan,
3/17 feb, 3/17/31 mrt, 14/28 apr,
20.00 uur;
Emmaüskerk, Barrierweg

EMMEN maandag 11/25 jan,
8/22 feb, 8/22 mrt, 5/19 apr,
19.30 uur;
Ichthuskerk, Walstraat 21
De brief aan de Filippenzen

't HARDE zaterdag 16 jan, 13 mrt, 8 mei, 10.00 uur; 't Poshuis, Munnikenweg 58 Nederlands Bijbelstudie Contactdag

HARMELEN maandag 4/18 jan,
1/15 feb, 1/15/29 mrt, 12/26 apr,
20.00 uur; H.I. -gebouw,
Willem Alexanderlaan 1
De profetieën van Ezechiël

LEERDAM zondag 10/24 jan,
7/21 feb, 7/21 mrt, 4/18 apr,
10.00 uur;

West-End, v Gentstraat t/o nr. 19
NIEUWLEUSEN zondag 17 jan,
28 feb, 25 apr, 19.30 uur;
Chr. Mavo De Rank,
Zwaluwlaan 23,
Gods plan

OLDEBROEK dinsdag 5/19 jan,
2/16 feb, 2/16/30 mrt, 13/27 apr,
20.00 uur; Stationsweg 43;
Johannes over Jezus

OLDEBROEK zondag 10/24 jan,
7/21 feb, 7/21 mrt, 4/18 apr,
17.30 uur; L.H.N.O.,
Van Sytzamalaan 3

Geliefde lezer,

Het jaar is bijna om en het nieuwe staat voor de deur. In afwachting van onze toevergadering tot Hem hebben we weer het een en ander gepland voor 1999. Onze conferentie in Wuppertal, bijvoorbeeld. Deze keer wel een beetje anders dan voorheen omdat we, helaas, een slag om de arm moeten houden m.b.t. de kampeerders. Verder zijn we druk doende omdat de bijbelstudiebandjes ook op audio cd uitgebracht gaan worden. U hoort daar nog van.

We zijn dankbaar aan onze Heer, over de gaven, die we van u mochten ontvangen en waardoor we verder kunnen gaan met het werk in Zijn dienst.

Wat ons persoonlijk betreft: Het hele jaar door zijn wij bedolven onder telefoontjes en wenskaarten i.v.m. de ziektes van Seth en Dana en mijn ongeval. Uw medeleven heeft ons goed gedaan. Of Seth, die inmiddels uitbehandeld is, genezen is zal in de loop der tijd moeten blijken. Met Dana gaat het prima en mijn herstel vordert langzaam. Vader Jacob Klein Haneveld zei nog weleens: „Het beste komt nog.” Na een jaar met zoveel tegenspoed voeg ik er aan toe: „Inderdaad en dat is maar goed ook.” Niettemin verblijden we ons te allen tijde in de Heer, zie Filippenzen 4:4.

U groetend in Hem, verblijven wij,

Han Klein Haneveld

Nederlands Bijbelstudie Centrum

Nederlands Bijbelstudie Cassettes

Nederlands Bijbelstudie Conferenties

Nederlands Bijbelstudie Contactdagen

Nederlands Bijbelstudie Circulaire

is een uitgave van

Nederlands Bijbelstudie Centrum

Correspondentieadres
Benny Goodmanstraat 40
1311 RA Almere
telefoon 036-5362976
fax 036-5468644

Postbank 5567669
Rabobank 308747046
ten name van
Nederlands Bijbelstudie Centrum
Pater Schuurmanstraat 6
8701 CX Bolsward

Samenstelling en redactie
Ab & Han Klein Haneveld

Vormgeving
Han Klein Haneveld